

El dòlar s'enfronta a la cultura

La destrucció intencionada d'obres de Josep Renau i Félix Candela a Cuernavaca ha provocat un moviment social d'imprevisibles conseqüències per als seus responsables, l'administració mexicana i l'empresa nord-americana Costco. L'escàndol ha arribat a l'esfera internacional, Costco pot retirar les seues inversions a Cuernavaca i distintes institucions públiques de Mèxic s'acusen les unes a les altres per evitar una responsabilitat que ningú no vol assumir.

Josep Renau va pintar el mural al fresc *España hacia América* en una immensa paret de l'immens hotel Casino de la Selva (un complex hoteler de 92.000 m²) de Cuernavaca als anys 40. Tractava la trobada d'Espanya amb Amèrica, i donava una visió fins i tot reconfortant de la conquesta hispana de Mèxic. Pretenia que els mexicans deixaren d'obsessionar-se amb la conquesta hispana i es preocuparen més de l'imperialisme nord-americà. Ara, aquell imperialisme ha acabat destrossant el mural d'un autor valencià que, per a major vergonya de les autoritats mexicanes, va morir nacionalitzat mexicà.

Responsabilitat d'una vergonya.

Perquè les institucions administratives de Cuernavaca i Mèxic són responsables de la destrucció de l'obra de Renau. I d'un altre mural del pintor mexicà José Reyes Meza, i d'un altre del pintor d'origen català Benito Messager. I d'obres de Jorge Flores. D'obres d'una vintena d'artistes que adornaven una gran sala que feia funcions de restaurant en l'hotel. EL TEMPS ha aconseguit en primícia fotografies (vegeu pàg. 19) preses el 28 d'abril de 2001 que demostren que els murals continuaven encara en bon estat. El 6 de juny, les pintures foren visitades per representants del Consejo Ciudadano para la Cultura i las Artes de Cuernavaca (CCCAC), alertats pel rumor que les obres podien ser destrossades a propòsit. Així era. Els visitants contemplaren com més de 200 m² de superfície d'un total de 600 m² del total de murals estava desfeta a colps de piqueta.

La destrucció s'havia produït per intervenció humana entre els dies 28 d'abril i el 6 de juny, un període en què el Casino pertanyia a una institució adminis-

trativa creditícia anomenada Fidelig.

Pocs dies després, l'11 de juny, Fidelig havia de vendre el Casino a Costco, una empresa americana de supermercats. Però ja feia temps que les autoritats i Costco tenien relació. Costco havia fet una oferta de compra a l'administració: 2.000 milions de pessetes per un antic hotel que, en realitat, podria arribar a estar valorat en més de 9.000 milions de pessetes. L'administració va acceptar els diners: el mateix president del Govern, Vicente Fox, havia fet una crida urgent a la inversió estrangera. I ací arribava.

La seu nuclear d'aquesta companyia està a Seattle, Washington, però té 313 seus internacionals que venen productes diversos d'alta qualitat. Segons fonts de Costco, la seua activitat a Amèrica Llatina s'estén essencialment per Mèxic, on té oberts 18 magatzems. El de Cuernavaca havia de ser el següent.

Cuernavaca, l'indret idoni.

Perquè Cuernavaca, capital de l'estat de Morelos, és un paratge que serveix de residència a gent benestant. El Casino de la Selva va ser impulsat pel milionari Manuel Suárez. Suárez es va envoltar d'artistes de renom internacional, molts d'ells fugits de l'estat espanyol durant l'exili franquista, per engrandir la categoria del complex. Entre aquests, l'arquitecte d'origen valencià Félix Candela, i Jesús Martí Martín, arquitecte de Castelló. Com recorda Manuel García, especialista en l'art valencià de l'exili, "tots dos varen ser els autors d'un gran restaurant del Casino de la Selva", un restaurant distint al que albergava el mural de Renau. Experimentaren amb els paraboloides hiperbòlics, una construcció de rectes que es transformaven en corbes. L'hotel, que a més a més tenia

Sobre aquestes línies, obra de Renau de la sèrie *The American Way of Life*, escenifica la malaltia del capitalisme, que és allò que ha acabat amb el seu mural.

Hotel Casino de la Selva 28/04/2001

117551

RECEPCION DE MATERIALES

CONTENIDO	PROV. DE PROTECCION	FORMATO	CAJAS	RU.	TOTAL
PLASTICO					
PLASTICO					
BLANCO Y NEGRO					
OTROS					

Dalt, el sobre de les fotografies a les quals ha tingut accés EL TEMPS, que, per la data, demostra que el 28 d'abril, quan el Casino de la Selva era propietat de l'administració mexicana, el mural de Renau encara continuava en bon estat. Al costat, dalt, foto del mural abans de la destrucció intencionada, i foto després que fóra destrossat a colps de piqueta, baix. Les obres d'almenys una vintena d'artistes que formaven part de la decoració d'aquest antic hotel han estat malmeses. Costco i les autoritats municipals han intentat fer creure, fins i tot a l'ambaixada espanyola, que els desperfectes són producte del pas del temps, però la prova que el 28 d'abril estaven en bon estat invalida aquesta teoria (més imatges a www.eltemps.com).

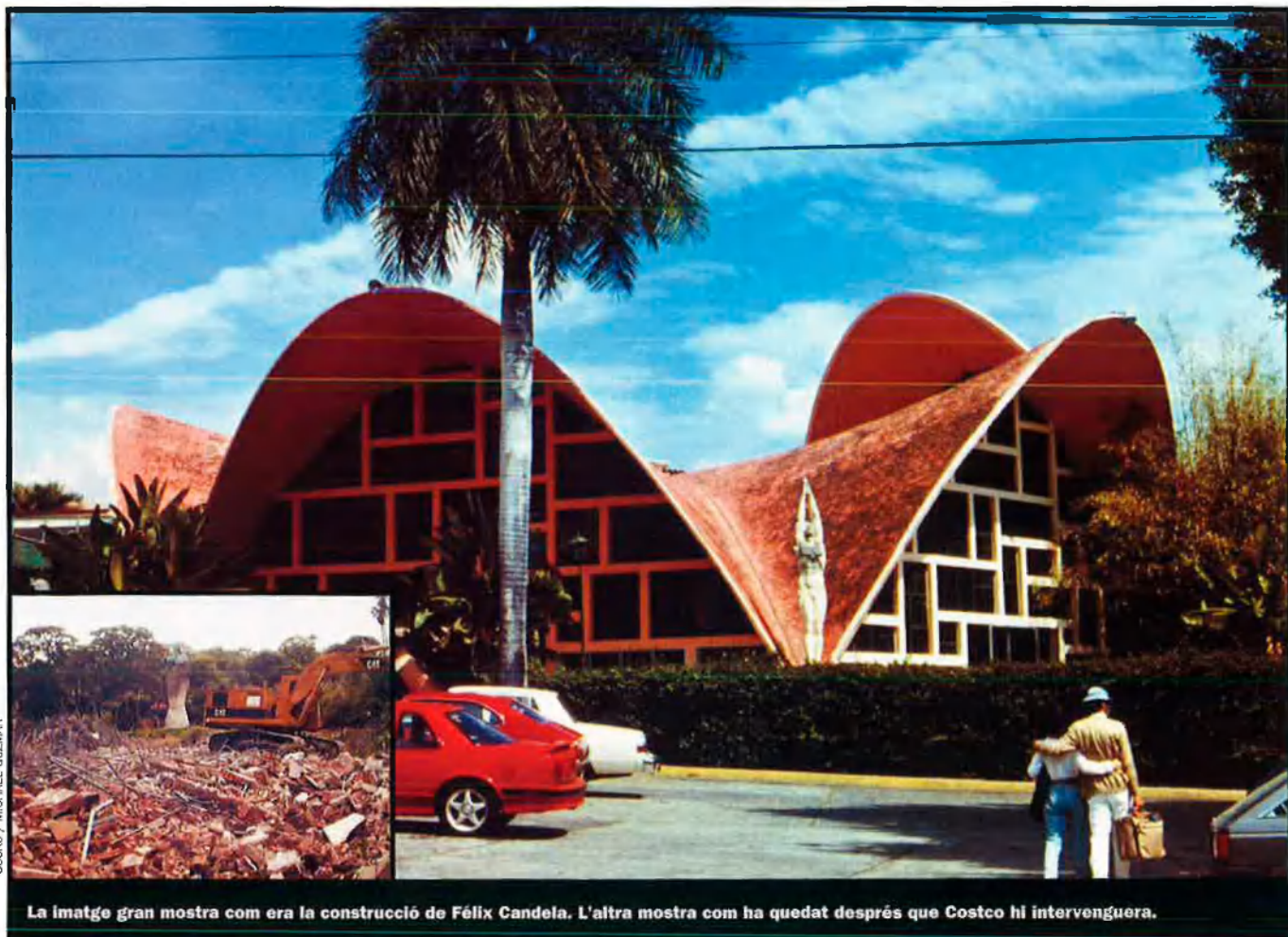
un jaciment arqueològic i un jardí de somni, va acabar tancat, i va passar a les mans del Fideliq.

Costco va emparaular la compra recentment. Havien d'enderrocar part del Casino per poder fer-hi el supermercat. I l'existència d'uns murals artístics els devia fer nosa. El mateix Reyes Meza opina que l'administració i la corporació americana eren molt conscients que danyar els murals "era prioritari en l'operació d'eliminar tot el Casino". El mateix opina la seua representant legal,

Míriam Lechuga, que ha denunciat judicialment el fet.

Costco, en esclatar l'escàndol, es va comprometre a traslladar els murals, i a pagar 200 milions de pessetes per restaurar les obres desfetes. Les autoritats culturals de l'Institut Nacional de Belles Artes (INBA) alabaren el gest, per a perplexitat de la ciutadania, dels periodistes, i de la Fundació Renau, que ha obert demandes legals a través de distintes institucions culturals mexicanes, i que, per mitjà de diverses cartes, ha in-

format dels fets a la UNESCO, a l'ambaixada espanyola i al gabinet del mateix president Vicente Fox. Però, el passat 12 de juliol, pocs dies després de la declaració d'intencions de Costco, excavadores de l'empresa convertien en runes l'edifici de Candela i Martí. Costco apunta que el seu últim acord amb l'administració era conservar només la zona dels murals. "La resta ho podien arrasar", ha dit Míriam Lechuga. Se sobreentén que també els jaciments arqueològics.

CCCAC / MICHAEL GUZMÁN

La imatge gran mostra com era la construcció de Félix Candela. L'altra mostra com ha quedat després que Costco hi intervinguera.

Commoció cívica. Aquesta barbàrie cultural s'ha convertit en matèria internacional. L'organització civil canadense Council of Canadians ha donat suport al CCCAC i a l'entitat ciutadana Frente Cívico Pro-Casino de la Selva (FCPCS) en la seua oposició a Costco. El FCPCS ha rebut suport d'organitzacions culturals i civils de l'estat espanyol, Xile, Brasil i Estats Units. Moviments ciutadans de tot Mèxic es manifestaren el passat divendres i el passat diumenge davant el Casino de la Selva: consideren que Costco i l'administració volen enriquir-se a costa del patrimoni del país. En algunes pancartes es podia llegir "*Fox no estés chingando, Fox la estás cagando*". El Govern no s'ha pres a broma l'amenaça. La ministra de Cultura, Sari Bermúdez, ha decidit intervenir-hi, i l'administració pretén reconstruir l'estructura arquitectònica de Félix Candela. Però això no acontenta a ningú. El FCPCS està disposat a presentar deman-

des penals contra Costco a Mèxic i als Estats Units, a les quals podria sumar-se la Fundació Renau. També ha iniciat una campanya de recollida de signatures per plantejar un plebiscit a l'Institut Estatal Electoral: volen que siguin els ciutadans els que decideixen quin ús se'n pot fer, del Casino, perquè el seu patrimoni artístic és de tots. I la possibilitat de delictes penals per la llei, vulneració dels drets morals dels artistes a banda, és cada vegada més òbvia. En opinió l'ex-diputat estatal i federal Tomás Osorio, assessor del FCPCS, es poden haver violat lleis que involucren les autoritats municipals, el governador de l'estat de Morelos, l'Institut Nacional de Bellas Artes i fins i tot la presidència. "Tota obra d'immobles localitzada en el centre històric de Cuernavaca ha de bassar-se en fotos, croquis i una sèrie d'informacions regulades per poder dur-se a terme", ha comentat Osorio. El Casino de la Selva està en el perímetre del centre

històric, i en el permís de demolició concedit no hi hagué intercanvi d'informació sobre zones artístiques a preservar. Només hi hagué l'intercanvi dels més de 13 milions de pessetes que Costco va pagar per la llicència de demolició. I això que l'Institut Nacional de Bellas Artes (INBA) va informar l'alcalde que calia protegir l'obra de Candela i Martí ubicada en el Casino. L'INBA acusa l'Ajuntament de Cuernavaca, i l'Ajuntament intenta desviar les acusacions cap al mateix INBA, i cap a l'infinit.

Sergio Ahedo, advocat de Costco, ha dit que podria sol·licitar la intervenció en el conflicte de Vicente Fox, ja que l'empresa ianqui es planteja retirar les inversions en la zona si la tempesta social no es calma. Renau, després de tot, pot haver aconseguit una genuflexió de l'imperialisme. Encara que li haja costat el sacrifici de la seua obra.

Joan M. Oleaque